

Brunon Podjaski *Bukowiec – Raj*

Tematy

- Raj
- Mit arkadyjski
- Utopia
- Miejsce życia – centrum świata

Konteksty

Literatura:

- Biblia, Księga Rodzaju
- Wergiliusz, *Bukoliki*
- Tomasz More, *Utopia*
- Mikołaj Rej, *Żywot człowieka poczciwego*
- Ignacy Krasicki, *Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki*
- Charles Baudelaire, *Sztuczne raje*
- Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*
- Stanisław Ignacy Witkiewicz, *Nienasycenie, Narkotyki*
- Aldous Huxley, *Nowy wspaniąły świat*
- Bruno Schulz, *Sklepy cynamonowe, Sanatorium pod klepsydrą*
- Krzysztof Kamil Baczyński, *Madrygal*
- George Orwell, *1984*
- Czesław Miłosz, *Dolina Issy*
- Anthony Burgess, *Mechaniczna pomarańcza*
- Stanisław Lem, *Kongres futurologiczny, Eden*
- Jerzy Szacki, *Spotkania z utopią*

Malarstwo:

- Hieronim Bosch, *Ogród Eden* w tryptyku *Ogród rozkoszy ziemskich*
- Lucas Cranach (starszy), *Adam i Ewa w Rajskim Ogrodzie*
- Jan Brueghel (starszy), Peter Paul Rubens, *Raj i grzech pierworodny*
- Paul Gauguin, *Rupe Rupe*

Muzyka:

- Jacek Kaczmarski (słowa), Przemysław Gintrowski (muzyka), *Powrót*
- Pink Floyd, *The Dark Side of the Moon*
- Soundgarden, *Black hole sun*
- Paktofonika, *Gdyby*

Bukowiec – Raj; farba olejna, płótno; Kowary, 1973; w kolekcji MEK

Artysta

Brunon Podjaski urodził się w 1915 roku w Linowcu na Kaszubach. Po ukończeniu pięciu klas szkoły powszechnej rozpoczął naukę zawodu kaflarza. Zrezygnował z niej na rzecz pracy blisko natury, w majątku rolnym niemieckiego właściciela. Jako polski żołnierz wziął udział w kampanii wrześniowej. W 1941 roku został wcielony do armii niemieckiej. Podejmował dramatyczne próby uniknięcia walki. Świadomie zdecydował się na przestrzelenie ręki, a następnie radziecką niewolę, zakończoną przymusową pracą w fabryce i rozwinięciem się choroby – gruźlicy płuc. Skierowanie na leczenie do sanatorium Bukowiec w Kowarach rozpoczęło nowy etap jego życia. Po dwóch udanych operacjach podjął pracę ogrodnika i zaczął malować. Jego styl i technika rozwinęły się pod wpływem przyjaźni z przebywającym w sanatorium wybitnym grafikiem Józefem Gielniakiem. W 1977 roku przeprowadził się do Lublina, gdzie żył i tworzył do śmierci w roku 1988. ▼

Film:

- Juliusz Machulski, *Seksmisja*
- Peter Weir, *Truman show*

W stronę interpretacji

W pierwszej części ćwiczenia uczniowie pracują indywidualnie. Wyobrażają sobie, że przenieśli się do miejsca, o którym z pełnym przekonaniem mogą powiedzieć „jestem w raju”. Zastanawiają się, gdzie się znaleźli, jakie otaczają ich osoby, widoki, przedmioty, kolory, zapachy, smaki. Najważniejsze cechy zapisują na samoprzylepnych karteczkach (maksymalnie 5 cech, po jednej cesze na kartce).

W części drugiej przedstawiają je na forum klasy. Zaczynają od najważniejszej ich zdaniem właściwości prywatnego raju. Odpowiadającą jej karteczkę przyklejają na tablicy. Jeśli jest ona zbieżna z propozycją innej osoby, zostaje umieszczona blisko niej. Po zakończeniu pierwszej rundy każdy uczeń ma prawo przykleić pozostałe karteczki do jednego lub kilku z utworzonych w ten sposób zbiorów. Jeśli nie dostrzega w nich podobieństwa, może utworzyć własny zbiór (wówczas inni uczniowie mają prawo przyłączać się do niego). Kolejność prezentacji jest dowolna, uzależniona od preferencji i zaangażowania uczniów. Ćwiczenie może być punktem wyjścia do rozmowy na temat podobieństw i różnic między ludźmi.

Twórcza odpowiedź

Uczniowie pracują w kilkusobowych grupach. Mają do dyspozycji arkusze białego papieru formatu A3 lub A4, flamastry lub długopisy, telefony komórkowe z aparatem fotograficznym oraz – jako inspiracje – reprodukcje wybranych prac łączących rysunek i fotografię (np. z cyklu *Pencil vs. Camera* Bena Heine dostępnego na www.benheine.com). Ich zadaniem jest przeobrażenie sformalizowanej, opresyjnej przestrzeni szkoły w raj. Wybierają miejsce, które stanie się ich fotograficznym kadrem. Może to być przestrzeń zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz budynku, w skali makro (jak schody) lub mikro (doniczka na parapecie). Na papierze rysują zwierzę, roślinę, przedmiot lub inny element, który po umieszczeniu w kadrze zmieni jego charakter. Zestaw wykonanych przez nich fotografii złoży się na rajską wizję szkoły.

▼ Brunon Podjaski wykształcił oryginalny styl. Był wspaniałym kolorystą. W swoich obrazach przetwarzał rzeczywistość bukowieckiego sanatorium. Uczynił z niego niezwykle uniwersum naznaczone chorobą i śmiercią, lecz jednocześnie wyzwajające z cierpienia. Stało się ono kosmicznym centrum z odwieczną walką dobra ze złem, atrybutami i symbolami świata rzeczywistego oraz fantasmagoriami wyobraźni, społecznymi archetypami i wciągającą rzeczywistością medycyny i biologii.

Dzieło

Obraz *Bukowiec – Raj* należy do cyklu *Sanatoriów* – najsłynniejszego cyklu malarskiego Brunona Podlaskiego. W rajskim ogrodzie prócz biblijnego węża przechadzają się drapieżne zwierzęta i smoki. Jedynym łagodnym stworzeniem jest ptak spieszący do gniazda, by nakarmić swoje młode. Ogród tworzą niezliczone kwiaty, drzewa, krzewy i trawy. Widoczna jest tu ogrodnicza pasja artysty: imponuje różnorodność gatunków i dbałość o szczegóły; obok egzotycznych palm i fantastycznych roślin, wypatrzymy gatunki bliskie i znajome. Samo sanatorium, bajkowe niczym domek z piernika, jaśnieje w centrum obrazu. W ciepłych, kremowych odcieniach ścian o falistych liniach i ozdobnej ornamentyce trudno doszukać się miejsca pełnego cierpienia i chorób. Śmierć jest już pokonana.